

บทความวิชาการ

หลักการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าของกองบังคับการปราบปรามการ
กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

The Principles for Preventing Wildlife Trafficking of The Natural
Resources and Environmental Crime Suppression Division

พิชิตล พันธ์วัฒนา¹

Pitsarn Phanwattana²

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

เลขที่ 90 หมู่ที่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110.

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Phran Sub-district, Sam Phran District,

Nakhon Pathom 73110.

* Corresponding author E-mail: Pitsarn_ph@rpca.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 เมษายน 2567 วันที่แก้ไขบทความ : 21 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับ : 6 กันยายน 2567 วันที่เผยแพร่ : 14 ธันวาคม 2567

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.พิชิตล พันธ์วัฒนา อาจารย์ประจำคณะตำรวจศาสตร์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² Asst.Prof.Pol.Col.Dr.Pitsarn Phanwattana, Lecturer, Faculty of Police Science,
Royal Police Cadet Academy.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ทั่วไปสัตว์ป่าไทย ปัจจัยคุกคามสัตว์ป่า สถานการณ์และผลกระทบจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบัน และหลักการของหน่วยงานป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่าของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันสัตว์ป่าไทยยังคงถูกคุกคามจากการทำลายที่อยู่อาศัย ขยายพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่อยู่อาศัย และการล่าโดยตรงจากมนุษย์ โดยสัตว์จำพวกนกเป็น กลุ่มสัตว์ที่มีการลักลอบค้าในตลาดการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน และกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ซึ่งปัญหาสำคัญของการดำเนินงาน ด้านป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พบว่า การปรับตัวของผู้ค้าสัตว์ป่าที่เริ่มใช้ กลวิธีในการคัดกรองลูกค้ารวมถึงการระมัดระวังตัวในการขนส่งและแลกเปลี่ยนสัตว์ป่า มากขึ้น

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า แนวทางป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าของกองบังคับ การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำต้อง ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการทำงานข่าว เพื่อมุ่งป้องกันการลักลอบ การค้าสัตว์ป่าผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งทางไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ รวมถึงการ สร้างแนวร่วมประชาชนโดยประชาสัมพันธ์ช่องทางการแจ้งเหตุผ่านหมายเลขโทรศัพท์ สายด่วน หรือผ่านระบบสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: หลักการป้องกัน, การลักลอบค้าสัตว์ป่า, กองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This academic article aims to study the general situation of wildlife in Thailand, factors threatening wildlife, the current state and impacts of wildlife trafficking, and the principles adopted by anti-wildlife trafficking units under the Royal Thai Police.

The findings indicate that Thai wildlife remains under threat from habitat destruction, agricultural and residential expansion, and direct hunting by humans. Birds constitute the most trafficked group in the illegal wildlife trade market, followed by reptiles and mammals. A major challenge in combating illegal wildlife trafficking is the adaptability of traffickers, who increasingly employ sophisticated methods to screen customers and exercise greater caution during the transportation and exchange of wildlife.

The author suggests that the prevention of illegal wildlife trade by the Natural Resources and Environmental Crime Division should emphasize public participation and intelligence-led principles. This approach aims to prevent wildlife trafficking through social media platforms such as Line, Facebook, and Twitter. Additionally, fostering public collaboration through publicizing reporting channels, including hotline numbers and social media systems, is essential.

Keywords: Prevention principles, wildlife trafficking, Natural Resources and Environmental Crime Suppression Division

1. ความนำ

บทนิยามหรือความหมายของสัตว์ป่ามีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับผู้ใช้ว่าเป็น นักชีววิทยา นักนิเวศวิทยา นักวิทยาศาสตร์ หรือนักจัดการสัตว์ป่า สัตว์ป่า อาจหมายถึง สัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าตามธรรมชาติ แต่ไม่รวมถึงสัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงไว้ในบ้านหรือใน สวนสัตว์หรือในที่ใด ๆ ที่ไม่เป็นธรรมชาติของสัตว์ นอกจากนี้ สัตว์ปายังรวมไปถึงสัตว์ บ้านที่นำไปปล่อยในป่าและสัตว์เหล่านั้นได้คืนสภาพความเป็นสัตว์ป่าไปแล้ว (Wilderness) แต่ถ้าสัตว์ดังกล่าวมีคุณสมบัติเหมือนสัตว์บ้าน คือ ยังมีความเชื่อต่อมนุษย์ก็ไม่ถือเป็น สัตว์ป่า โดยมีนักวิชาการบางกลุ่มให้คำจำกัดความว่า สัตว์ป่า หมายถึง สัตว์ที่มีกระดูก สันหลังทั้งหมดที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อันประกอบด้วยพวกปลา (Pices) นก (Aves) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ (Amphibian) พวกสัตว์เลื้อยคลาน (Reptile) และพวกเลี้ยงลูก ด้วยนม (Mammalia) โดยการจัดสถานภาพของสัตว์ป่าตามอนุสัญญา Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) แบ่งเป็น สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ สัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ สัตว์ที่หายาก สัตว์ที่ไม่สามารถ พิจารณาสถานภาพ และสัตว์ที่อยู่ในข่ายสงสัยซึ่งยังขาดข้อมูลจัดสถานภาพ (CITES, 1993) ขณะที่สัตว์ป่าในประเทศไทย แบ่งได้ 3 ประเภทตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ประกอบด้วย (1) สัตว์ป่าสงวน หมายความว่า สัตว์ป่าหา ยากหรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์จำเป็นต้องสงวนและอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวด (2) สัตว์ป่า คุ้มครอง หมายความว่า สัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศหรือจำนวนประชากรของ สัตว์ป่าชนิดนั้น มีแนวโน้มลดลงอันอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และ (3) สัตว์ป่า ควบคุม หมายความว่า สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่าง ประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าอื่นที่ต้องมีมาตรการควบคุม ที่เหมาะสม (Ministry of Natural Resources and Environment, 2019)

สถานการณ์ 5 ปี ย้อนหลังของสัตว์ป่าทั้ง 3 ประเภท ตามการแบ่งของประเทศไทย ประสบปัญหาการลักลอบการค้า ภาควิชาอนุรักษ์ไซเตส (CITES) รายงานว่า ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางของการลักลอบค้าสัตว์ป่า มีการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่สำคัญ 4 ชนิดพันธุ์ ได้แก่ เสือ ช้าง (งาช้าง) แรด (นอแรด) และตัวนึ่ง ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์และถูกคุกคามอย่างมากจากขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าอันเนื่องจากเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ความต้องการซื้อ (demand) เพื่ออุปโภคและบริโภค แปรรูปเป็นสินค้า เช่น อาหาร ยาแผนโบราณ เครื่องประดับ และของตกแต่ง และความต้องการขาย (supply) สัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ชิ้นส่วนของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากซากสัตว์ป่า (นันทพงศ์ ไชยอักรพงศ์, 2563) ซึ่งการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทยแถบบริเวณใกล้เคียงเริ่มจากการล่าที่มักใช้วิธีฆ่าสัตว์เพื่อให้สะดวกต่อการขนย้ายซากสัตว์ เว้นแต่กรณีที่ต้องการสัตว์ที่มีชีวิต เครือข่ายลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นกระบวนการรวมกระทำหลายกลุ่ม เริ่มแต่ผู้ล่า พ่อค้าคนกลาง ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภค และผู้ใช้ (World Bank, 2008) และแม้ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาไซเตส (CITES) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2526 รวมถึงมีการออกกฎหมายและแก้ไขบทลงโทษทางกฎหมายหลายครั้ง แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร โดยที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ไม่สามารถคุ้มครองการค้าสัตว์ป่าในประเทศได้ทุกชนิดพันธุ์ตามที่ได้กำหนดไว้ในบัญชีรายชื่อท้ายอนุสัญญา (Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, 2023) ยิ่งปัจจุบันขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าใช้เฟสบุกสื่อสังคมออนไลน์เป็นแพลตฟอร์มสำหรับสนับสนุนการลักลอบค้าสัตว์ป่า (Thai PBS B, 2024) ทั้งยังปรับตัวและรูปแบบวิธีการที่ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การเข้าถึงเพื่อจับกุมผู้ลักลอบทำได้ยาก ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ายังคงกระจายอยู่หลายพื้นที่ในประเทศ (วสวัตดี ฤกษ์ศิริสวัสดิ์, 2566)

การป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสัตว์ป่าถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งในการช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ หากไม่มีการควบคุมจะทำให้ชนิดพันธุ์บางชนิดอาจสูญพันธุ์ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในภาพรวม (ประภาสินี ฉินสกลธนาพร และลาวัณย์ ถนอดศิลปกุล, 2565) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) สังกัด กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความผิดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและป่าแห่งชาติ การปกป้องคุ้มครองผืนป่าและสัตว์ป่า รวมไปถึงการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นการทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม (Royal Thai Police, 2009) จำต้องแสดงบทบาทป้องกันเชิงรุก โดยนำหลักการป้องกันอาชญากรรมตามแนวคิดป้องกันปราบปรามประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า (UNOCD, 2017) เพื่อป้องกันการกระทำผิดของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า

2. สถานการณ์ทั่วไปสัตว์ป่าไทย

สัตว์ป่า แม้จะเป็นเพียงสัตว์เศรษฐกิจในโลกนี้ก็ตามแต่การอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือบ้านของสัตว์ป่ามีความสำคัญต่อการคงอยู่และสถานภาพของสัตว์ป่า สัตว์ป่าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของระบบนิเวศของป่า สัตว์ป่าเป็นตัวช่วยเร่งให้เกิดการหมุนเวียนของพลังงานในระบบนิเวศของป่า จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาระบบความสมดุลทางธรรมชาติ และทำให้ระบบนิเวศมีความมั่นคง ดังนั้น สัตว์ป่าจึงถูกใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของทรัพยากรป่าไม้ ในทางกลับกันสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ก็ส่งผลโดยตรงต่อการคงอยู่ของสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นด้วยเช่นกัน เพราะระบบนิเวศของป่าไม้และสัตว์ป่ามีการเกื้อกูลกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยการจัดการสถานภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย ได้มีการจำแนกสัตว์ป่าตามการถูกคุกคาม

ออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ (1) สูญพันธุ์ (extinct) (2) สูญพันธุ์ในธรรมชาติ (extinct in the wild) (3) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) (4) ใกล้สูญพันธุ์ (endangered) (5) มีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ (vulnerable) (6) ใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) และ (7) ข้อมูลไม่เพียงพอ (data deficient)

การจัดสถานภาพของสัตว์ป่าตามบัญชีที่ 1 และ 2 (Appendix I, II) ของอนุสัญญา CITES และเอกสารของ IUCN (1993) และที่มองในภาพรวมในระดับกว้างทั้งถิ่นการกระจายทั้งหมดของสัตว์ป่าแต่ละชนิด ไม่แต่เฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากพิจารณาสถานภาพด้านการอนุรักษ์ พบว่า ปัจจุบันมีสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม (threatened species) โดยแบ่งเป็นหลายระดับ ได้แก่ สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ สัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ สัตว์ที่ยังไม่สามารถพิจารณาสถานภาพ และสัตว์ที่อยู่ในข่ายสงสัย ซึ่งยังขาดข้อมูลเพื่อจัดสถานภาพชนิดสัตว์ป่าที่พบในประเทศไทย ซึ่งมีสถานภาพเป็นสัตว์ที่ถูกคุกคามที่ปรากฏตามเอกสารของ IUCN (1993) มี 116 ชนิด ประกอบด้วยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 33 ชนิด นก 38 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 21 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 4 ชนิด ปลา 11 ชนิด และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง 9 ชนิด (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2018) ตัวอย่างเช่น

1. สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species: E) ได้แก่ ชะนิมิงกุฎ (Hylobates pileatus) ควายป่า (Bubalus bubalis) ภูปรี (Bos sauveli) กระซู่ (Dicerorhinus sumatrensis) แรด (Rhinocerossondaicus) สมเสร็จ (Tapirus indicus) เก้งหม้อ (Muntiacus feae) ช้าง (Elephas maximus) เสือโคร่ง (Panthera tigris) และอีเห็นน้ำ (Cynogale bennettii)

2. สัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Vulnerable species: V) ได้แก่ ละอง ละมั่ง (Cervus eldi) กระตัง (Bos gaurus) วัวแดง (B. javanicus) หมีหมา (Ursus malayanus) หมีควาย (Ursus thibetanus) หมาใน (Cuon alpinus) เสือลายเมฆ (Neofelis nebulosa) นกยูง (Pavo muticus) เป็ดก่า (Cairinascutulata) และเต่าหก (Manouria emys)

3. สัตว์ที่หายาก (Rare species: R) ได้แก่ ค้างคาวคุณกิตติ (*Craseonycteris thonglongyai*) ค้างคาวด้ายัก (*Dyacopterus spadiseus*) และนกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*).

4. สัตว์ที่ไม่สามารถพิจารณาสถานภาพ (Indeterminate species; I) ได้แก่ เสือไฟ (*Felis temmincki*) เลียงผา (*Capricornis sumatrensis*) กวางผา (*Naemoredus goral*) และนกเงือกกรมช้างปากเรียบ (*Aceros subruficollis*)

5. สัตว์ที่อยู่ในข่ายสงสัย ซึ่งยังขาดข้อมูลเพื่อจัดสถานภาพ (Insufficiently known species: K) ได้แก่ เสือปลา (*Felis viverrina*) แมวลายหินอ่อน (*Felis marmorata*) แมวป่าหัวแบน (*Felis planiceps*) นากเล็บสั้น (*Aonyx cinerea*) นากใหญ่ขนเรียบ (*Lutra perspiculata*) นากใหญ่จุมูกขน (*Lutrasumatrana*) ลิงเสน (*Macaca aratoides*) เพี้ยงพอน สันหลังดำ (*Mustela strigidorsa*) เต่าเตี๋ย (*Manouria impressa*) เต่าหก (*Manouria emys*) และปลาอีสก (*Probatus iullieni*)

3. สาเหตุของการลดลงหรือสูญพันธุ์ของสัตว์ป่า

การลดลงหรือสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2023)

1. การทำลายที่อยู่อาศัยหรือขยายพื้นที่เพาะปลูก เพื่อการดำรงชีพของมนุษย์ ได้ทำลายที่อยู่อาศัยและที่ดำรงชีพของสัตว์ป่าไปโดยไม่รู้ตัว สัตว์ป่าเหล่านี้ จึงไม่มีที่อยู่อาศัย และเสี่ยงต่อการถูกค้าสัตว์ป่าได้ง่าย

2. สภาพธรรมชาติ การลดลงหรือสูญพันธุ์ไปตามธรรมชาติของสัตว์ป่า เนื่องจากการปรับตัวของสัตว์ป่าให้เข้ากับการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สัตว์ป่าชนิดที่ปรับตัวได้ก็จะมีชีวิตรอด หากปรับตัวไม่ได้ก็จะล้มตายไปทำให้จำนวนลดลง และสูญพันธุ์ในที่สุด

3. การล่าโดยตรง หากเป็นการล่าโดยสัตว์ป่าด้วยกัน สัตว์ป่าจะลดลงหรือสูญพันธุ์อย่างรวดเร็ว เช่น เสือโคร่ง เสือดาว หมาใน หมาจิ้งจอกล่ากวาง เก้ง เป็นต้น ซึ่งสัตว์ที่ถูกล่าสองชนิดนี้อาจจะตายลงไปบ้างแต่จะไม่หมดไปเลยทีเดียว เพราะในธรรมชาติแล้วจะเกิดความสมดุลอยู่เสมอระหว่างผู้ล่ากับผู้ถูกล่า แต่ถ้าถูกล่าโดยมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการล่าเป็นอาหารหรือเพื่ออาชีพ สัตว์ป่าจะลดลงอย่างมาก

4. สารพิษ เมื่อเกษตรกรใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เช่น ยาปราบศัตรูพืช จะทำให้เกิดสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การสาธารณสุขบางครั้งจำเป็นต้องกำจัดหนูและแมลงเช่นกัน สารเคมีที่ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีหลายชนิดที่มีพิษตกค้าง ซึ่งสัตว์ป่าจะได้รับพิษตามห่วงโซ่อาหารทำให้สารพิษไปสะสมในสัตว์ป่ามาก หากสารพิษมีจำนวนมากพออาจจะตายลงได้หรือมีผลต่อลูกหลาน เช่น ร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่สมประกอบ ทำให้ประสิทธิภาพในการให้กำเนิดลดลง การเกิดต่อไปมีจำกัดขึ้น ในที่สุดจะมีปริมาณลดลง และสูญพันธุ์ไปในที่สุด

4. วัตถุประสงค์ของการลักลอบค้าสัตว์ป่า

1. อาหารและยารักษาโรคจากสัตว์ป่า วัฒนธรรมการล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาปรุงยาและประกอบอาหารยังคงพบได้ในหลายประเทศ เช่น ดินแดนกวมของสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมการกินค้างคาวเป็นอาหาร โดยค้างคาวแม่ไก่จำนวนมากจะถูกล่าเพื่อนำไปประกอบเป็นอาหาร ซึ่งสามารถขายได้ในราคาจานละประมาณ 700 บาท หรือแม้กระทั่งในตำราเรียนของวิชาการศึกษาแผนจีนที่ถูกตีพิมพ์ออกมายังคงมีการกล่าวถึงสรรพคุณของยารักษาโรคที่ทำมาจากชิ้นส่วนของสัตว์ป่า เช่น กระดุกเสือ นอแรด อวัยวะเพศหมี น้ำดีงู เป็นต้น (Newman, Field, Epstein, & de Jong, 2011)

2. อวัยวะสัตว์ป่ากับการตอบสนองต่อความเชื่อของมนุษย์ ความเชื่อเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของมนุษย์ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในโบราณกาล ซึ่งอาจจะยังมีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ส่งผลให้เกิดความเชื่อและความศรัทธาต่อวัตถุสิ่งของในมุมมองที่ต่างกันไปตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของ

แต่ละพื้นที่ อย่างเช่น ในวัฒนธรรมของชาวจีนมีความเชื่อว่า การครอบครองงาช้างจะสามารถนำโชคลาภและความโชคดีมาให้แก่ผู้ที่ครอบครองงาช้าง ส่วนในประเทศไทย ยังคงมีความเชื่อเช่นเดียวกับชาวจีนในมุมมองของการครอบครองหนังเสือ เขี้ยวเสือ หรือ เล็บเสืว่าจะทำให้ตนมีพลังอำนาจเฉกเช่นเดียวกับเสือที่เป็นสัตว์ป่า ซึ่งมีความดุร้าย และ ส่งเสริมให้ผู้ครอบครองมีอำนาจบาปมีเป็นที่น่าเกรงขาม

3. สัตว์ป่าที่ถูกนำมาเป็นสัตว์เลี้ยง ภัยคุกคามที่มาในอีกรูปแบบหนึ่งของปัญหา การลักลอบค้าสัตว์ป่า คือ ความนิยมของกลุ่มคนชอบเลี้ยงสัตว์ป่า โดยการนำสัตว์ป่ามาเป็นสัตว์เลี้ยง เป็นการสนับสนุนให้เกิดการล่าหรือลักลอบนำสัตว์ป่าออกมาเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์เพื่อนำไปขาย ทั้งนี้ อาจเกิดจากความชอบส่วนบุคคลหรือการมีสื่อต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการได้มาซึ่งสัตว์เหล่านั้น โดยในประเทศไทยสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เป็นที่นิยมเลี้ยง และมักถูกนำมาเสนอขายในสื่อสังคมออนไลน์ คือ นากเล็กเล็บสั้น (*Aonyx cinerea*) นางอาย (*Nycticebus coucang*) (Nijman, Morcatty, Fedde ma, Campera, & Nekaris, 2022) หรือไก่ป่าที่คนไทยครอบครองโดยผิดกฎหมาย โดยนำมาประชันเสียงเพื่อแข่งขัน (สมชาย บุญคงมาก และพิทักษ์ พรหมสนิท, 2566)

5. ปัจจัยคุกคามสัตว์ป่า

ในอดีตสัตว์ป่ายังมีคุณค่าและบทบาทต่อสังคมไทยในระดับประเทศ ดังเช่น การนำช้างมาเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายแทนประเทศไทย ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยใช้ภาพช้างเผือกประดับอยู่บนธงชาติ ในสมัยรัชกาลที่ 2 มีภาพช้างเผือกปรากฏอยู่บนผ้าสีแดงภายในรูปจักรสีขาวย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 นำรูปจักรออกไปเหลือเพียงภาพช้างเผือก และเปลี่ยนมาเป็นธงชาติรูปช้างทรงเครื่องในสมัยรัชกาลที่ 6 ก่อนเปลี่ยนเป็นแถบสีแดงสลับขาวและเป็นธงไตรรงค์ในปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุที่นำช้างมาเป็นสัญลักษณ์นั้น เนื่องจากในสมัยบรรพบุรุษของชาวไทยใช้ช้างในการออกรบต่อสู้กับข้าศึก ซึ่งมีความสำคัญต่อการเป็นชาติ กลายเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง ผูกพันกับระบบกษัตริย์ และ

นอกจากนี้ ชาวบ้านที่เป็นไพร่ฟ้าพลเมืองยังเชื่อว่า เมื่อช้างเหยียบนา พญาเหยียบเมืองนั้น ถือว่า เป็นเกียรติแก่ครอบครัวตระกูลและผืนดินทำกินของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อ ประเทศไทยเริ่มติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้น มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศในการค้าขาย ทำให้ความต้องการสัตว์ป่าเป็นสินค้าจากภายนอกก็มากขึ้น สัตว์ป่าหลายชนิดเริ่มกลายเป็นสินค้าส่งออก เช่น ในสมัยอยุธยาไทยมีการติดต่อซื้อขายกับต่างประเทศ สัตว์ป่าที่เป็นสินค้าส่งออกในขณะนั้น เช่น หนังงาช้าง ปลาแห้ง นอแรด งาช้าง ช้าง เป็นต้น และยังมีหลักฐานเรื่อง การเก็บอากรรังนกนางแอ่นในสมัยกรุงธนบุรี และพบว่า ในช่วงที่มีการล่าอาณานิคม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสัตว์ป่าได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น และเมื่อมีสัมปทานตัดไม้สักทางภาคเหนือของไทยและขยายไปสู่ภาคอื่น ๆ มากขึ้นก็ยังมีผลกระทบต่อทั้งประชากรสัตว์ป่า และถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เริ่มมีค่านิยมเลียนแบบชาติตะวันตกขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะชนชั้นผู้มีบารมี ชนชั้นพ่อค้า ในการสะสมสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นงาช้าง หนังเสือ เขาและเขี้ยวสัตว์ป่าต่าง ๆ เพื่อประดับบารมีตามค่านิยมชาติตะวันตก และยังเกิดค่านิยมล่าสัตว์เป็นเกมสันทนาการนั้นหนาแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการล่าสัตว์ป่าโดยใช้อาวุธที่ทันสมัยใช้อาวุธที่หลงเหลือจากสงครามมาใช้ล่าสัตว์ป่า ประกอบกับการสัมปทานป่าไม้ทำให้ทรัพยากรสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ค่านิยมในการสะสมซากสัตว์ต่าง ๆ ขยายตัวอย่างกว้างขวางและยังคงสืบทอดต่อเนื่องในหมู่ผู้มีอิทธิพล นายทุนหรือนักการเมือง เพื่อเสริมบารมีให้กับตัวเอง เกิดความต้องการและมีราคาสูง ก่อเกิดกระบวนการค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ซึ่งเป็นธุรกิจมืดในสังคมไทย สังคมอาเซียนโดยเฉพาะประเทศไทย เคยถูกจัดว่าเป็นศูนย์กลางการค้าสัตว์ป่าที่ใหญ่แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งมีตลาดจัดจกรเป็นตลาดใหญ่ใจกลางกรุงเทพมหานคร กระทั่งรัฐบาลต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากถูกกดดันจากสมาชิก CITES ที่ไม่ให้ค้าขายกับประเทศไทย ทำให้การค้าสัตว์ป่าถูกกดดันเข้าสู่ระบบการค้าแบบตลาดมืดเช่นเดียวกับยาเสพติด และของผิดกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งกลับกลายสินค้าที่มีราคาแพงมากขึ้น และเป็นที่มาของปัจจัยแรงจูงใจให้มีกระบวนการค้าสัตว์ป่าเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันในสังคมไทย

เพราะมีค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากับการเลี้ยงเหมือนของผิดกฎหมายอื่น ๆ ทั่วไป (ณัฐนันท์ ศรีสมบูรณ์, ณัชชา เมืองสง และทวีชัย สังข์ประสาธ, 2556)

ปัจจุบันถึงแม้ว่าคนไทยจะบริโภคสัตว์ป่าน้อยลง เนื่องด้วยมีกฎหมายบังคับ มีทางเลือกในการบริโภคแหล่งอาหารโปรตีนจากการเพาะเลี้ยงในประเทศมากขึ้น ทั้งฟาร์มหมู ไก่ ปลา วัว ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจกลุ่มทุนธุรกิจอาหารสัตว์ แต่พบว่า จะมีค่านิยมใหม่ ๆ เกี่ยวกับสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น เช่น การเลี้ยงสัตว์เป็นเพื่อนแก้เหงาหรือเลี้ยงเป็นแพชชั่นมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมเมือง ทั้งการเลี้ยงปลาสวยงาม นกสวยงาม สัตว์เลื้อยคลานแปลก ๆ หนูน่ารักต่าง ๆ ซึ่งยังคงจับมาจากป่าของไทย และนำเข้าจากต่างประเทศอย่างน้อย 10 ประเทศ โดยมีรายงานพบว่า มีการทอดทิ้ง ทรมาณสัตว์ป่าที่นำไปเลี้ยงมากขึ้น โดยเฉพาะสัตว์จำพวกลิง ชะนี โดยมักจะมีเหตุผลข้ออ้างว่า ดูแลไม่ไหว สัตว์มีรูปร่างหน้าตาเปลี่ยนแปลงกว่าตอนเป็นลูกสัตว์ และมักจะนำไปปล่อยตามวัดหรือสถานที่รับอุปการะ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น เนื่องมาจากโครงสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมเปลี่ยนไป คนทำงานหนักมากขึ้น เครียด อยากผ่อนคลาย อยากมีเพื่อน นอกจากนี้ยังมีค่านิยมในหมู่วัยรุ่นที่ชอบเลี้ยงสัตว์แปลก เช่น สัตว์เลื้อยคลาน งูต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การพัฒนากระบวนการซื้อขายกันทางอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น เกิดสังคมไซเบอร์ที่เลี้ยงสัตว์เหมือนกัน และปัจจุบันตลาดนัดจตุจักร ซึ่งมีการขยายพื้นที่ตลาดก็ยังเป็นแหล่งซื้อขายสัตว์เหล่านี้อยู่ในปัจจุบันถึงแม้ว่าค่านิยมคนทั่วไปที่พึ่งพิงเนื้อสัตว์ป่า เพื่อการดำรงชีพโดยตรงนั้นลดลง แต่กลับพบว่า สังคมไทยมีกิจกรรมนันทนาการเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่เติบโตเป็นเงาตามตัวธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น สวนสัตว์ สถานที่แสดงสัตว์ อควาเรียม ซาฟารี สวนสัตว์เอกชน สวนนก สวนงู สวนลิง ปางช้าง สวนจระเข้ สวนผีเสื้อ เป็นต้น กระจายมากมาย ทั้งในจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี จันทบุรี เป็นต้น ส่งผลให้ธุรกิจด้านสัตว์ป่าเติบโตอย่างมาก (เจนณรงค์ เทียนสว่าง, 2563)

6. ผลกระทบจากการลักลอบค้าสัตว์ป่า

การลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในไทยนั้น มีผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งหมด 6 ด้าน (นันทพร พิช ไซยอัศรพงศ์, 2563) ดังนี้

1. ด้านสัตว์ป่า คือ สัตว์ป่าพื้นเมืองของไทยบางชนิดพันธุ์ที่อยู่ในความต้องการของผู้บริโภคมีจำนวนลดลง เข้าสู่ภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์หรือสูญพันธุ์ไปในที่สุด เนื่องมาจากความต้องการของผู้บริโภคที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง หรือจากการถูกคุกคามจากสัตว์ป่าต่างประเทศ เพราะถูกผู้บริโภคที่ไม่ต้องการจะเลี้ยงแล้วนำไปปล่อยในป่าโดยมิได้มีข้อมูลและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสัตว์ป่าต่างประเทศที่ตนนำมาเลี้ยง เมื่อนำสัตว์ป่าต่างประเทศที่มีความแข็งแรงและดุร้ายกว่าสัตว์ป่าพื้นเมืองของไทยไปปล่อยป่า โอกาสที่สัตว์ป่าต่างประเทศเหล่านั้นจะไปทำร้ายสัตว์ป่าพื้นเมืองของไทยจนได้รับบาดเจ็บ ล้มตาย ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นสูง หรือแม้กระทั่งมีโอกาสติดโรคที่แพร่มาจากสัตว์ป่าต่างประเทศที่ถูกลักลอบนำเข้ามาในไทย แม้กระทั่งพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของสัตว์ป่าเปลี่ยนเป็นสัตว์เลี้ยงภายใต้การดูแลของมนุษย์ ไม่สามารถที่จะหากินได้เองหากถูกนำปล่อยคืนสู่ป่า รวมไปถึงความเป็นไปได้ที่สัตว์ป่าที่มีลักษณะหรือคุณสมบัติใกล้เคียงกับสัตว์ป่าชนิดเดิมที่ต้องสูญพันธุ์ไปจะถูกล่า เพื่อนำมาใช้แทนสัตว์ป่าชนิดที่สูญพันธุ์ไปแล้ว หรืออาจจะเปลี่ยนไปบริโภคสัตว์ป่าชนิดพันธุ์อื่นแทน

2. ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ คือ ระบบนิเวศขาดความสมดุล เนื่องมาจากการตั้งสัตว์ป่าบางชนิดพันธุ์ออกจากป่าด้วยวิธีการลักลอบล่าหรือฆ่าโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบของสายพันธุ์นั้นทำให้สัตว์ป่าชนิดนั้นเหลือน้อยลงหรือหมดไปจากระบบนิเวศ ย่อมทำให้ระบบห่วงโซ่อาหารของพื้นที่ป่าบริเวณดังกล่าวขาดความสมดุล และเมื่อระบบนิเวศขาดความสมดุลแล้วสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปจนกระทบต่อระบบนิเวศในบริเวณใกล้เคียง และความเสียหายที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศหนึ่งจะขยายวงกว้างออกไป

3. ด้านความเป็นอยู่และสุขภาพอนามัยของมนุษย์ คือ การละทิ้งถิ่นฐานแล้วย้ายไปอาศัยที่อื่น อันเนื่องมาจากจำนวนสัตว์ป่าลดลง เพราะล่าสัตว์ป่าจำนวนมากเกินความต้องการที่จำเป็นหรือล่าโดยผิดวิธีจนทำให้สัตว์ป่านั้นเข้าสู่ภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์

หรือแม้กระทั่งการคุกคามหรือการแพร่ระบาดของเชื้อโรคจากสัตว์ป่าต่างประเทศ ทำให้สัตว์ป่าพื้นเมืองของไทยที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศลดลงจนกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ทั้งยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

4. ด้านเศรษฐกิจ คือ รัฐสูญเสียรายได้ที่มาจากภาษีของประชาชน และภาคธุรกิจ รวมถึงรายได้จากการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ จากข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชเคยประเมินมูลค่าความเสียหายเบื้องต้นหากประเทศไทยถูกระงับการค้าสัตว์ป่า รวมทั้งพืชป่าตามบัญชีอนุสัญญาไซเตสกับประเทศภาคี จะทำให้ไทยสูญเสียรายได้จากการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าเป็นมูลค่าหลายหมื่นล้านบาท โดยมูลค่าความเสียหายจากการค้าจระเข้ หนึ่งจระเข้ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังจระเข้ น้ำจืดและจระเข้ น้ำเค็ม ปลาตะพืด ม้าน้ำ ปลาซ่อนอเมซอน และอื่น ๆ ประมาณ 2,220 ล้านบาท หรือมูลค่าความเสียหายที่จะมาจากการค้าผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังจระเข้ไคแมน นกแก้วสวยงาม แผลง และหนังงู ประมาณ 1,200 ล้านบาท นอกจากประเทศไทยต้องสูญเสียรายได้จากการค้าสัตว์ป่าและพืชป่ากับประเทศภาคีแล้ว ยังทำให้ประเทศไทยต้องเสียส่วนแบ่งทางการตลาดการค้าชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าข้างต้นไปให้แก่ประเทศอื่น ๆ เป็นระยะเวลากว่า 3-4 ปี โดยรายได้ที่รัฐต้องสูญเสียไปนั้นเป็นเงินที่รัฐจะนำมาพัฒนาประเทศและดูแลประชาชนในประเทศให้อยู่ดีกินดีย่อมลดลงตามไปด้วย เมื่อรายได้ที่เข้าสู่ประเทศลดลง ย่อมทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การสาธารณสุข การศึกษา รวมทั้งด้านอื่น ๆ ต้องชะลอหรือหยุดการพัฒนาปรับปรุงไปชั่วขณะ รวมไปถึงการตั้งงบประมาณให้แก่หน่วยงานราชการต่าง ๆ ลง

5. ด้านสังคม คือ ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน ต้องอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมที่ขาดความเป็นระเบียบ ขาดความสงบสุข เนื่องจากสัตว์ป่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ สร้างรายได้ และประโยชน์ให้แก่ประเทศอย่างมาก อีกทั้ง การกระทำในรูปแบบของการลักลอบค้าสัตว์ป่าถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมที่ทำให้ประเทศดำเนินไปอย่างไม่มั่นคงปลอดภัย ได้แก่ การทุจริตและประพฤติดมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์การอาชญากรรม ผู้มีอิทธิพล การลักลอบเข้าประเทศ และการลักลอบ

ขนส่งสินค้าผิดกฎหมาย โดยส่วนใหญ่แล้วเครือข่ายอาชญากรเหล่านี้จะมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการลักลอบค้าสินค้าผิดกฎหมายอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ยาเสพติด อาวุธ มนุษย์ รวมไปถึงสัตว์ป่า โดยองค์การธนาคารโลก (World Bank) ยืนยันว่า การลักลอบค้าสัตว์ป่ามีปรากฏแนชต์พร้อม ๆ กับการลักลอบค้าอาวุธ และค่านมนุษย์

6. ด้านการเมือง คือ การบั่นทอนทำลายชื่อเสียง ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ ส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศที่เชื่อมโยงกับการยอมรับจากนานาชาติ

7. สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบัน

ความนิยมของตลาดการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย พบว่า กลุ่มสัตว์จำพวกนก เป็นกลุ่มสัตว์ที่มีการลักลอบค้าในตลาดการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน และกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตามลำดับ โดยอาจเนื่องจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมักจะขายได้เฉพาะกลุ่ม หายาก ราคาสูง และพบในประเทศไทยเพียงไม่กี่ชนิดเมื่อเทียบกับสัตว์อีกสองจำพวกข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะพบเฉพาะสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กเท่านั้นที่นิยมนำมาเลี้ยง เช่น นาก นางอาย แมวดาว เป็นต้น โดยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิดอาจนิยมนำมาค้าขายเฉพาะส่วน เช่น เล็บหมี หนังเสือ เกล็ดตัวลิ้น งาช้าง เป็นต้น ซึ่งมักมีการโพสต์ขายอยู่ในกลุ่มประเภทเครื่องรางของขลัง ซึ่งจะมีค่าสำคัญในการค้นหาที่ต่างจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่จะนำไปเป็นสัตว์เลี้ยง แต่หากเป็นชนิดที่มีความต้องการซื้อมาจากต่างประเทศ เช่น ตัวลิ้น มักจะไม่ค่อยพบการโพสต์ขายทางสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากมีคำสั่งซื้อมาจากนายทุนจึงไม่จำเป็นต้องนำมาโพสต์ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยข้อมูลแหล่งที่มาของการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่นำไปเป็นสัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ พบว่า สัตว์จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมักจะถูกลักลอบจับออกมาขายจากพื้นที่ภาคใต้ ภาคเหนือ มักเป็นสัตว์จำพวกนก ภาคตะวันออก มักเป็นเหี่ยว และโดยส่วนใหญ่สัตว์เหล่านี้ จะถูกลักลอบขนส่งมายังพื้นที่ภาคกลาง ส่วนในพื้นที่ภาคอีสานจะไม่ค่อยพบเห็นการเลี้ยงสัตว์ป่า แต่มักเป็นเส้นทางของการลักลอบนำสัตว์ป่าส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน (BBC News Thai, 2024)

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านปราบปรามการค้าสัตว์ป่า ผิดกฎหมายในประเทศไทย พบว่า การปรับตัวของผู้ค้าสัตว์ป่าที่เริ่มใช้กลวิธีในการคัดกรองลูกค้ารวมถึงการระมัดระวังตัวในการขนส่ง และแลกเปลี่ยนสัตว์ป่ามากขึ้น เช่น การจ้างบุคคลที่สามสำหรับการเปิดบัญชีปลอม การยกเลิกรูปแบบการขนส่งแบบชนมือ การปรับเปลี่ยนคำสำคัญที่ใช้ในการโพสต์ขายสัตว์ป่า เป็นต้น ทั้งนี้ องค์กรด้านสื่อสังคมออนไลน์บางแพลตฟอร์มยังมองว่า การกระทำด้านการลักลอบค้าสัตว์ป่าบางชนิดอาจไม่ได้เข้าข่ายตามนโยบายขององค์กรที่จะสามารถอนุมัติให้เกิดการปิดกลุ่มการซื้อขายสัตว์เลี้ยง หรือการตรวจสอบข้อมูลไปยังตัวตนของผู้โพสต์ได้ จึงไม่ได้มีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างองค์กร ส่งผลให้การสืบค้นไปยังตัวบุคคลผู้กระทำผิดต้องอาศัยระยะเวลาในการติดตามค่อนข้างนานและทำได้ยากมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ปัญหาจากการขาดการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการล่อซื้อ และปัญหาเชิงโครงสร้างของรูปแบบการบริหารจัดการสัตว์ป่าของกลางที่ถูกกำหนดมาให้เป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องเลี้ยงดูสัตว์ป่าของกลางประเภทสัตว์มีชีวิตจนกว่าสัตว์เหล่านั้นจะสิ้นอายุขัย (วสวัตดี กฤษศิริสวัสดิ์, 2565)

การพัฒนาของระบบเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่กระจายครอบคลุมในหลากหลายพื้นที่มากขึ้น ทำให้ข้อจำกัดของการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นเรื่องง่ายมากกว่าที่เคยเป็นมา ซึ่งปัญหาการค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้นมาจากความต้องการของตลาด และเมื่อตลาดการค้าสัตว์ป่าเข้ามาอยู่ในแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นการลดข้อจำกัดของการเข้าถึงตลาดของทั้งผู้ซื้อและผู้ขายนั้น คือ ผู้ขายสามารถโพสต์ข้อมูลสินค้าของตนได้ตลอดเวลา ในขณะที่ผู้ซื้อก็สามารถค้นหา เลือกซื้อ หรือแม้กระทั่งแจ้งความต้องการของลักษณะสินค้าให้กับผู้ขายได้โดยตรง และทันที (Real-time communication) ผวนกับในปัจจุบันการสร้างบัญชีผู้ใช้งานของสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อาจไม่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นความจริง ทำให้การติดตามข้อมูลและการเข้าจับกุมการก่ออาชญากรรมลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นไปได้ยาก จึงเป็นสาเหตุให้ปัญหาการค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันมีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้น (วสวัตดี กฤษศิริสวัสดิ์, 2565;

Morcatty, Feddema, Nekaris, & Nijman, 2021) เช่น การลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันที่ ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจับขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ สิงลิเมอร์ 48 ตัว เต่า 1,076 ตัว ซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ลักลอบนำเข้าไทยผิดกฎหมาย (Thai PBS A, 2024) หรือที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าจับกุมขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า ได้ผู้ต้องหา 4 ราย ของกลางสัตว์ป่าที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ได้แก่ นกกระรางคอดำหรือนกขอสู นกกางเขนดงหรือนกบินหลาดงหรือนกจิงปั๋ว นกกวักหรือนกกระรางหัวหงอก นกกรงหัวจุกหรือนกปรอดหัวโขน และนกกระทาทุ่ง รวมทั้งหมด 27 ตัว และของกลางจำนวนมาก เป็นต้น (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2567)

8. หลักการของหน่วยงานป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่าของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัจจุบันปัญหาการป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่าของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) ที่สำคัญ คือความร่วมมือในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน เพื่อป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่จำต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดความร่วมมือ มุ่งสู่ประสิทธิผลในการทำงาน

กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความผิดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและป่าแห่งชาติ การปกป้องคุ้มครองผืนป่าและสัตว์ป่า รวมไปถึงการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นการทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม (Royal Thai Police, 2009)

กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบงานธุรการและงานสารบรรณ งานบริหารงานบุคคล งานกฎหมาย งานคดีและงานวินัย งานนโยบายและแผนและงาน ยุทธศาสตร์ งานการเงินและการบัญชี งานงบประมาณ งานส่งกำลังบำรุง งานสวัสดิการ งานช่วยอำนวยการและงานเลขานุการ งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร งาน ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร งานศึกษาอบรม งานการข่าว งานบันทึก ตรวจสอบ ควบคุม และรายงานข้อมูลสถานภาพกำลังพลของข้าราชการตำรวจในสังกัด รวมทั้ง ตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวกับฐานข้อมูลกำลังพลกลางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และดำเนินการ เพื่อให้ข้อมูลสถานภาพกำลังพลในความรับผิดชอบไปอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

2. กองกำกับการ 1-6 มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษา ความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สืบสวน สอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมทั้ง ปฏิบัติงานร่วมกับหรือ สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานสอบสวน มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สืบสวนสอบสวนการกระทำผิดที่มีโทษ ทางอาญาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการกระทำผิดตามกฎหมาย อาญาอื่นที่เกี่ยวข้องทั่วราชอาณาจักร รวมทั้ง ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ภารกิจป้องกันของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตามภารกิจด้านการป้องกันให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยได้พัฒนาเจ้าหน้าที่ด้วยการดำเนินการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันรักษาสัตว์ป่าในหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี โดยเป็นการบูรณาการทำงานร่วมกันกับทหารเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และประชาชนในพื้นที่ เช่น โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพหัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า โครงการฝึกอบรมการวางแผนยุทธการด้านการป้องกันรักษาสัตว์ป่า โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดทำแผนที่จากภาพถ่ายอากาศยานไร้คนขับ (UAV) สำหรับงานด้านการป้องกันรักษาป่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง เพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันรักษาป่าในพื้นที่โครงการรื้อถอนทำลาย เป็นต้น มุ่งให้ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความรู้เท่าทันสภาพการณ์ลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบัน และการให้ความรู้ การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ พัฒนาเครือข่ายในพื้นที่ โดยตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการให้ความรู้กับราษฎรในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ด้วยการให้ความรู้โดยจัดอบรมหลักสูตรต่าง ๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์และส่งเสริมกิจกรรมให้ราษฎรเกิดความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึก และร่วมมือกันในชุมชน หน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะการเสริมสร้างเครือข่ายราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) เพื่อสร้างจิตสำนึกและอุดมการณ์ร่วมกันในการป้องกันรักษาป่าระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐกับราษฎรในการดูแล พื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่หมู่บ้าน ประสานขอความร่วมมือองค์กรเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ให้เข้ามามีส่วนช่วยหน่วยงานรัฐในเรื่องการลดความต้องการซื้อและความต้องการขายสัตว์ป่า

การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการลักลอบการค้าสัตว์ป่าของตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันควรต้องยึดหลักการ 2 ประการ ประกอบด้วย

8.1 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและหลักการธรรมาภิบาลที่หน่วยงานรัฐต้องตอบสนองความต้องการของภาคประชาชนมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ โดยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รัฐต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอย่างเหมาะสม และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ หลักการมีส่วนร่วมปรากฏชัดเจนในหลักการที่ 10 ของปฏิญญาริโอที่กล่าวว่า ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมจะจัดการได้ดีที่สุด หากมีการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยในระดับชาติประชาชนต้องมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่ภาครัฐมีได้อย่างเหมาะสม มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจ และรัฐต้องอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมโดยจัดให้มีข้อมูลที่ประชาชนหาได้ง่าย นอกจากนี้ ยังต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการทางศาลและทางปกครอง รวมถึงการชดเชยและการเยียวยาความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพด้วย (The United Nations Conference on Environment and Development, 1992)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและให้ข้อมูลประกอบการพิจารณากับประชาชนในการตัดสินใจประกอบด้วย (1) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (2) การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (3) การปรึกษาหารือกันระหว่างภาครัฐและประชาชน (4) การวางแผนร่วมกัน (5) การร่วมลงมือปฏิบัติ และ (6) การลงประชามติ ซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดที่ต้องการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันกับภาครัฐที่มีฐานะเป็นผู้ปกครองโดยที่รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการตัดสินใจเพื่อการดำเนิน

กิจการต่าง ๆ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือร่วมกัน การเจรจาต่อรอง และการตัดสินใจร่วมกัน ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและส่วนรวมในการจัดการดูแลสัตว์ป่า โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มชมรม มูลนิธิ สมาคม หรือกองทุน (Hofer, Wicki, & Kaufmann, 2024) ส่วนการมีส่วนร่วมในชุมชน (Community engagement) เป็นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์จากการทำงานร่วมกัน เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตของตนได้การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการพัฒนา และทำให้ความสัมพันธ์การทำงานระหว่างรัฐกับกลุ่มชุมชนและพลเมืองมีความยั่งยืน เพื่อช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจและระบุความต้องการที่จำเป็นต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนได้ เช่นนี้ งานชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจ จึงหมายถึง งานที่ตำรวจได้กระทำเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกันมีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องต่อกัน ร่วมมือประสานการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจและเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการเพื่อให้ตำรวจสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชนหรือสังคมนั้น ตัวอย่างการมีส่วนร่วมในชุมชนของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการป้องกันลักลอบการล่าสัตว์ในพื้นที่ คือ โครงการป่าชุมชนในพื้นที่กลุ่มป่าตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ มีประชากรประมาณ 2,000 คน อาศัยอยู่กระจายตัว โดยเจ้าหน้าที่รัฐ มูลนิธิทำงานกับประชาชนในชุมชนแม่จันในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอู้มผาง ทำงานประสานร่วมกันป้องกันพรานป่า ผู้แปลกหน้าเข้าพื้นที่ เวลาผ่านไป 1 ปี ผลการวิจัยพบว่า การลักลอบล่าสัตว์มีปริมาณลดลงกว่าอดีตชัดเจน สังเกตได้จากจำนวนเสือ และเหยื่อของเสือที่เพิ่มมากขึ้น (IUCN, 2017)

8.2 หลักการทำงานข่าว

งานการข่าวเกี่ยวข้องกับการประเมินสถานการณ์และภัยคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่าและจัดทำรายงานแจ้งเตือนภัย โดยอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ผ่านการสร้างเครือข่ายโดยสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือผ่านกระบวนการชี้ให้เห็น

ถึงประโยชน์ร่วมกัน ผูกมิตรไมตรีต่อกัน แนะนำกัน มีการสื่อสารต่อกันเพิ่มความใกล้ชิด กระทั่งนำไปสู่ทำข้อตกลงประสานงานระหว่างกัน ซึ่งการปฏิบัติการข่าวที่ตื้นนั้น ต้องมีการข่าวที่ดีเพราะข้อมูลเป็นหัวใจหลักของเนื้อหาข่าว (ธิดารัตน์ คำล้อม, วรทีธินันท์ แก้วอนันต์, อุทัยวรรณ ผิวพรรณ และนวนวิทย์ พงศ์อนันต์, 2560) เช่นนี้ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินงานด้านนี้ จำต้องให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้ภาคทฤษฎีเป็นเบื้องต้น เพื่อให้รู้วิธีที่ถูกต้อง ได้มาตรฐานสากลต่อการส่งข่าวสารประสานงานกัน ลดข้อบกพร่องของข่าวสารที่ส่ง (UNOCD, 2018) ทั้งนี้ ประชาชนนอกชุมชนใกล้เคียงที่อาศัยสัตว์ป่ามีส่วนร่วมในการป้องกันการค้าสัตว์ป่าในส่วนการปฏิบัติด้านการข่าวได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบการซื้อขายออนไลน์สัตว์ป่าผิดกฎหมายที่ปัจจุบันผู้ค้าสัตว์ป่าใช้เป็นช่องทางสื่อสารหลักในการกระทำความผิด ประชาชนทั่วไปสามารถช่วยเหลือตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการส่งข้อมูลผ่านช่องทางที่ตำรวจจัดทำและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือเป็นหูเป็นตา แจ้งเบาะแสการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งแนวทางดำเนินการอาจสร้างแรงจูงใจ โดยกำหนดจำนวนเงินที่เป็นค่าตอบแทนให้ประชาชนทั่วไปที่แจ้งเบาะแส กระทั่งนำไปสู่การจับกุม ความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชนในพื้นที่เสี่ยง และประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกพื้นที่จักสร้างความเปลี่ยนแปลงเป็นรูปธรรมต่อการป้องกันการการค้าสัตว์ป่า

อย่างไรก็ดี ประเด็นนี้ในระดับสากลปฏิบัติตามแนวทาง UNOCD โดย (1) ใช้แนวทางแบบองค์รวม เพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมด้านสัตว์ป่า (2) สนับสนุนกิจกรรมนิติวิทยาศาสตร์สัตว์ป่า เพื่อสร้างฐานหลักฐานที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้นสำหรับการดำเนินคดี (3) ใช้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของหน่วยงานสหประชาชาติอื่น ๆ เพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมสัตว์ป่า (4) กำจัดจุดดัดของอาชญากรรมสัตว์ป่า การทุจริต การฟอกเงิน และอาชญากรรมทางไซเบอร์ และ (5) สร้างสะพานเชื่อมระหว่างภูมิภาค เพื่อทำลายเครือข่ายอาชญากร (UNOCD, 2023)

การปฏิบัติการของงานการขำนำไปสู่การสนธิกำลังเข้าจับกุมแอดมินเพจลักลอบค้าสัตว์ป่าคุ้มครองพร้อมของกลางนกหายาก จำนวน 34 ตัว โดยที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน กองร้อยที่ 447 เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.ระแงง เจ้าหน้าที่สายตรวจปราบปรามการกระทำความผิดด้วยกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และสัตว์ป่าประจำ และเจ้าหน้าที่สายตรวจปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายด้านสัตว์ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สาขาปัตตานี ร่วมกันจับกุมนางสาวเอ (นามสมมติ) อายุ 34 ปี โดยกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ความผิดตามมาตรา 17 ฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่ได้รับอนุญาตประกอบมาตรา 92 และมาตรา 29 ฐานค้าสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่ได้รับอนุญาตประกอบมาตรา 89 โดยมีของกลางประกอบดังนี้ (1) นกกางเขนดง จำนวน 3 ตัว ลำดับที่ 138 (2) นกปรอดหน้าवल จำนวน 8 ตัว ลำดับที่ 577 (3) นกปรอดสีน้ำตาลตาแดง จำนวน 4 ตัว ลำดับที่ 572 (4) นกกางเขนบ้าน จำนวน 2 ตัว ลำดับที่ 144 (5) นกเขียวก้านทองเล็ก จำนวน 2 ตัว ลำดับที่ 262 (6) นกกระจาบทองแดง จำนวน 2 ตัว ลำดับที่ 30 (7) นกขมิ้นท้ายทอยดำใหญ่ จำนวน 1 ตัว ลำดับที่ 219 (8) นกเขียวคราม จำนวน 2 ตัว ลำดับที่ 265 (9) นกปรอดคอลาย จำนวน 5 ตัว ลำดับที่ 555 (10) นกปรอดเหลืองหัวจุก จำนวน 3 ตัว ลำดับที่ 584 (11) นกปรอดทอง จำนวน 2 ตัว ลำดับที่ 559 และ (12) นกเขียวก้านทองปีกสีฟ้า จำนวน 1 ตัว ลำดับที่ 261 ตามกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 รวมของกลางสัตว์ป่าคุ้มครอง จำนวน 34 ตัว (COP'S, 2024)

9. บทส่งท้าย

การป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าของตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และหลักการทำงานข่าว ตำรวจจำต้องเข้าถึงชุมชนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจผ่าน การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลเพื่อจัดการกับช่องว่างในการตอบสนองต่อกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาต่ออาชญากรรมสัตว์ป่าในประเทศไทย (UNOCD, 2017) โดยตำรวจ ชี้แจงทำความเข้าใจให้ประชาชนเห็นถึงสำคัญต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ประเภทสัตว์ป่า ให้ชุมชนได้มีสิทธิเข้าร่วมมีสิทธิแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจและกำหนดทิศทางการบริหารจัดการ และอนุรักษ์สัตว์ป่าด้วยตนเองย่อมเกิด ความรัก ความหวงแหนในสัตว์ป่า (Office of the Constitutional Court, 2018) ในส่วน ของกองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในกำกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้นำองค์ความรู้ประยุกต์ปรับใช้กับการ ป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ด้าน การป้องกันลักลอบค้าสัตว์ป่าออกลงพื้นที่ที่ชุมชนจุดเสี่ยงตามข้อมูล เพื่อรณรงค์ เชิญชวน ประชาสัมพันธ์ โฆษณา เผยแพร่ข้อมูล ประกาศ บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็งจริงจัง ผลักดันประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมชน สมาคม มูลนิธิ เพื่อป้องกันการลักลอบ ค้าสัตว์โดยนำแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Approach) ที่มุ่งให้ความสำคัญ ไปที่ชุมชนและการอยู่ร่วมกัน ดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและ ควบคุม โดยที่งานชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ของตำรวจกระทำเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกันมีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องกันและร่วมมือ ประสานการปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจและเป็นการ ดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการผ่านรูปแบบงานการข่าวที่จักเป็นแนวทางการทำงานที่ สำคัญที่จะช่วยให้งานป้องกันการค้าสัตว์ป่าประสบผลสำเร็จอีกทางหนึ่ง เน้นป้องกันใน ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งทางไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ที่ปัจจุบันเป็นช่องทางหลักที่ใช้

ลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศ สร้างแนวร่วมประชาชน โดยประชาสัมพันธ์
ช่องทางการแจ้งเหตุผ่านหมายเลขโทรศัพท์สายด่วน หรือผ่านระบบสื่อสารสังคมออนไลน์

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่า ควรดำเนินงาน
หลากหลายวิธีการดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนให้เกิดการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งกับองค์กรด้านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนากลไกการตรวจจับข้อมูลการลักลอบ
ค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายบนสื่อสังคมออนไลน์ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการ
ตรวจสอบ ติดตาม เฝ้าระวัง และแก้ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าบนสื่อสังคมออนไลน์
หรือแม้กระทั่งแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการปรับตัวของ
ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. สนับสนุนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสำรวจนำหลักปฏิบัติ
งานชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจ ใช้เป็นแนวทางตั้งภาคประชาชน ประชาสังคมเข้าร่วม
กิจกรรมการต่อต้านการลักลอบค้าสัตว์ป่า

3. พัฒนาศักยภาพด้านการข่าว โดยจัดฝึกอบรมเทคนิค วิธีการสังเกตการณ์
การสนทนา และการรักษาความปลอดภัยในระหว่างการรวบรวมข่าวสาร เพื่อให้ได้มาซึ่ง
ข่าวสารที่สมบูรณ์ มีความถูกต้อง ตรงตามสภาพแห่งความจริง และสอดคล้องกับบริบท
ของปัญหาในปัจจุบัน

4. เพิ่มประสิทธิภาพในการณรงค์ด้านการสร้างความตระหนักรู้ต่อสาธารณะ
โดยการเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ที่เป็นการลบเลือนความเชื่อผิด ๆ
เกี่ยวกับการครอบครองซึ่งสัตว์ป่าและอวัยวะสัตว์ป่า เพื่อให้สังคมเกิดการสนับสนุนต่อ
การลักลอบค้าสัตว์ป่าน้อยลง โดยอาจแฝงข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากการสูญเสีย
ทรัพยากรสัตว์ป่าเหล่านั้น อันจะส่งผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ภาพรวมของชุมชนหรือ
บุคคล เพื่อเป็นแรงส่งเสริมให้เกิดความคิดและจิตสำนึกในด้านการดูแลรักษา และป้องกัน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลประโยชน์ต่อตนเองภายในสังคม

5. พัฒนาข้อบังคับทางกฎหมาย เช่น การปรับบทลงโทษที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อการก่ออาชญากรรมลักลอบค้าสัตว์ป่า และลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- BBC News Thai. (2024). *Tactics for illegal wildlife trade How do you change to escape capture?*. Retrieved August, 17 2024, from <https://www.bbc.com/thai/articles/cv2g40dngvgo>
- Boonkongmark, S., & Promsanit, P. (2023). Problems of enforcing the wildlife preservation and protection Act B.E. 2562 (2019): A case study of verification, possession and arrest of Red Junglefowl Owner. *Law and Local Society Journal*, 7(2), 1-26.
- Chaiakaraphong, N. (2020). Green criminology and wildlife trafficking in Thailand. *Journal of Social Sciences Faculty of Political Science, Chulalongkorn University*, 50(1), 81-102.
- Chinsakontanaporn, P., & Thanadsillapakul, L. (2022). Implementation of CITES for Thailand's problem wildlife trade. *Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 14(2), 134-151.
- CITES. (1993). *Convention on international trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. Retrieved August, 17 2024, from <https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITESConvention-EN.pdf>
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2023). *Statistics on illegal import, export, and transit cases of wild animals according to the CITES list*. Retrieved August, 20 2024, from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/cites-wildlife-crime-report>

- Hofer, K., Wicki, M., & Kaufmann, D. (2024). *Public support for participation in local development*. World Development, 178.
- IUCN. (2017). *Community participation in combating illegal trade in wild animals and plants: Lessons from Southeast Asia*. Retrieved August, 20 2024, from https://www.iucn.org/sites/default/files/content/document/2017/final_ws._thai.pdf
- Khamlom, T., Kaewanan, V., Phiwphan, U., & Phonganan, N. (2017). People participation in forest and wildlife resources conservation at Peninsular Botanical Garden (Thung Khai), Trang Province. *Thai Forest Ecology Research Journal*, 1(1), 75-81.
- Krissirisawad, W. (2023). *Illegal Wildlife Trade on Social Media in Thailand*. Master of Science (Environmental Management). National Institute of Development Administration.
- Mae Hong Son Provincial Public Relations Office. (2024). *Arrested for illegal wildlife trafficking, 4 suspects, 24 wildlife seized and a large quantity of stolen goods were seized*. Retrieved August, 20 2024, from <https://maehongson.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/271233>
- Morcatty, T. Q., Feddema, K., Nekaris, K. A. I., & Nijman, V. (2021). Online trade in wildlife and the lack of response to COVID-19. *Environmental Research*, 193 (February 2021), 1-6.
- Newman, S. H., Field, H., Epstein, J., & de Jong, C. (2011). *Investigating the role of bats in emerging zoonoses: Balancing ecology, conservation and public health interest*. Retrieved September, 22 2024, from <https://www.fao.org/4/i2407e/i2407e00.pdf>

Nijman, V., Morcatty, T.Q., Feddema, K., Campera, M., and Nekaris, K.A.I. (2022). Disentangling the Legal and Illegal Wildlife Trade–Insights from Indonesian Wildlife Market Surveys. *Animals*, 12(5), 1-21.

Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2018). *Conclude Threatened species of Thailand: Vertebrates*. Bangkok: Natural Resources and Environmental Management Coordination Division Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.

Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2023). *Policy proposals for conservation, protection and use habitat of plant and animal species threatened*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.

Office of the Constitutional Court. (2018). *Principles of Human Rights: What benefits does the state have of the principle of rights? human rights from promoting community rights to have participating in conserving natural resources and the environment in Thailand*. Retrieved September, 22 2024, from https://www.constitutionalcourt.or.th/oc_c_web/ewt_dl_link.php?nid=8848

Royal Thai Police. (2009). *Royal Thai Police Regulations on determining the powers and duties of government agencies of the Royal Thai Police*, B.E. 2009. Government Gazette, 126(65A).

Srisomboon, N., Sangprasat, T., & Muangsong, N. (2012). *Legal problems of transnational crimes : A Case Study of Law Enforcement against Wildlife Trafficking between Thailand-Cambodia*. Chanthaburi: Ram bhaibarni Rajabhat University.

- Thai PBS. (2024 A) *Crack down on international animal trafficking gang, seize over 1,000 lemurs and turtles*. Retrieved September, 25 2024, from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/339593>
- Thai PBS. (2024 B). *Young man arrested for trafficking in protected wildlife through Facebook A lot of seized items*. Retrieved September, 25 2024, from https://drive.google.com/file/d/1979xBJGqgfBpFUKwxY7loC7f_F-ZxZh/view
- The United Nations Conference on Environment and Development. (1992). *The RIO Declaration of Environment and Development 1992*. Retrieved September, 28 2024, from https://www.iau-hesd.net/sites/default/files/media_files/rio_e.pdf
- Thiansawang, J. (2020). *Teaching materials Course set 91466: Recreational and economic animal production*. Retrieved September, 28 2024, from <https://agri.stou.ac.th/UploadedFile/>
- UNODC. (2017). *Addressing gaps in the criminal justice response to wildlife crime in Thailand: A Rapid Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime.
- World Bank. (2008). *What's Driving the Wildlife Trade? A Review of Expert Opinion on Economic and Social Drivers of the Wildlife Trade and Trade Control Efforts in Cambodia, Indonesia, Lao PDR, and Vietnam*. H Street. NW: Washington, DC.

